

בס"ד. ש"פ וילך, שבת שובה, וא"ו תשרי, ה'תשכ"ו

(הנחה בלתי מוגה)

שובה ישראל עד הוי' אלקיך כי כשלת בעונך¹. ומדייק רבינו הזקן בלקו"ת², דהנה יש ב' בחינות יעקב וישראל, וצריך להבין אומר שובה ישראל דוקא, דלכאורה³ הוא תמוה, ישראל מה חטא, והלא בחי' ישראל, לי ראש⁴, אינה נפרדת ממנו ית' בשום אופן, ומה צריך תשובה. גם צריך להבין⁵ מהו לשון (שובה גוי) עד, והול"ל שובה להוי'. וגם צריך להבין מ"ש⁶ קחו עמכם דברים גוי', שמשמעות הלשון הוא שהדברים הם עמכם⁷, היינו, שזהו דבר הטפל, דלכאורה, הלא הוידוי (שזהו הפירוש הפשוט דקחו עמכם דברים⁸) הו"ע עיקרי בתשובה⁹, ובפרט ע"פ המבואר בספר המצוות להצ"צ¹⁰ בענין החרטה עם הוידוי, שע"י החרטה שהוא עקירת הרצון מן החטא, בזה מוציא הנפש מן הקליפה, שתולדתה הי' מן התאוה שבלב, ועתה בעקירת רצונו ותאוותו הרי מוציא נפשה, אך כדי למחות גופה הוא ע"י וידוי דברים, דעקימת שפתיו הוי מעשה¹¹, ובזה הוא ממחה גופה והי' כלא הי', וזהו שתיקנו חז"ל לומר אשמנו בגדנו כו' בכל כ"ב אותיות האל"ף ב"ת וכו', ומזה מובן שהוידוי הו"ע עיקרי בתשובה.

(ב) **ויובן** בהקדם המבואר במאמר אדמו"ר מהר"ש ד"ה מי א-ל כמוך¹² (שכבר נדפס¹³), שמביא דרשת רז"ל¹⁴ על הפסוק¹⁵ מי א-ל

(8) ראה מצו"ד עה"פ. אוה"ת נ"ך עה"פ (ח"ג ע' א"רס ואילך). רד"ה שובה באוה"ת שבת שובה ס"ע א'תצו. סד"ה שובה תר"ל (סה"מ תרכ"ט ע' שסג).
 (9) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ב ואילך. תניא אגה"ת פ"א.
 (10) מצות וידוי ותשובה פ"א (לח, ב). וראה גם סה"מ תרכ"ט שם.
 (11) סנהדרין סה, א.
 (12) דש"פ וילך, שבת שובה תרכ"ח.
 (13) בסה"מ תרכ"ז בסופו — ע' תט (בהוצאה החדשה — ע' תלט) ואילך.
 (14) ר"ה יז, סע"א ואילך.
 (15) מיכה ז, יח (בהמשך ההפטרה דשבת שובה).

(1) הושע יד, ב — התחלת ההפטרה דשבת שובה.
 (2) דרושים לשבת שובה בתחלתן (סד, ב).
 וראה גם דרושים לר"ה סב, ג.
 (3) לקו"ת דרושים לר"ה שם, סע"ג ואילך.
 (4) שער הפסוקים להאריז"ל וישלח לב, כט.
 ספר הליקוטנים להאריז"ל ויחי מז, כת. שם מח, ב. פרי עץ חיים שער הלולב פ"א. לקו"ת שלח מח, ב ואילך. סהמ"צ להצ"צ טו, ב — בשם הזוהר.
 (5) שם סו, ריש ע"ב.
 (6) הושע שם, ג.
 (7) ראה גם לקו"ת דרושים לשבת שובה סו, ד.

כמוך נושא עון ועובר על פשע לשארית נחלתו, לשארית נחלתו ולא לכל נחלתו, למי שמשים עצמו כשיריים, דלכאורה צריך להבין¹⁶, הלא בחי' זו דמי א"ל כמוך גוי' היא מבחי' י"ג מדות הרחמים שלמעלה מהשתלשלות, שלכן אינם חוזרות ריקן וכו'¹⁷, וא"כ, איך יתכן שמדקדקין כ"כ שיומשך רק למי שמשים עצמו כשיריים.

ומבאר במאמר שיש שלשה טעמים על זה. טעם הא', דהנה, אף שמבחי' אריך אנפין נמשך ענין הסליחה באופן שלא למדוד לאדם כמדתו אלא למחול ולסלוח, מ"מ, כדי להמשיך בחי' זו צ"ל גם איזה העלאה לבחי' א"א, דאף שהעלאה זו אינה בערך כו', הרי זה עכ"פ קצת דמיון. וע"ד הענין דבכל מאדך¹⁸, שאף שאין זה אלא מאד שלך, היינו, שזהו רק למעלה מהגבול שלך, ואינו בערך כלל לגבי הבלי גבול שלמעלה (ויתירה מזה, שזהו"ע של הגבלה אפילו לגבי עבודתו של חבירו שנמצא במדרגה נעלית יותר ממנו), מ"מ, כיון שאצלו הו"ע של בלי גבול, הרי זה מעורר את הבלי גבול האמיתי¹⁹. וכן הוא גם בנוגע להמשכת י"ג מדות הרחמים, שעם היותם רחמים פשוטים כו', מ"מ, צריכה להיות הכנת האדם שיוכלו להאיר עליו י"ג מדות הרחמים. ולהעיר מהידוע²⁰ שגם בשביל המשכת האתעדל"ע שלמעלה מהאתעדל"ת צריך להיות אתר שלים כו'²¹. וכללות הענין בזה, שגם המשכה עליונה שלמעלה מהשתלשלות ומקו המדה, נמשכת ועוברת ע"י קו המדה דוקא, כיון שהעולם אינו יכול לקבל אלא ע"י בחי' קו המדה. וזהו גם מה שיי"ג מדה"ר נקראים בשם מדות דוקא²². וענין זה הוא כעין מארז"ל²³ שבריאת העולם היתה במדת הדין ובמדת הרחמים, ועד"ז בנוגע ליי"ג מדה"ר, שעוברים דרך השערות שהם קשים²⁴, ונמצא שיש קצת מדה"ד, אלא שהרחמים גוברים. ולכן הנה גם באדם צ"ל הכנה שיוכל לעורר ולקבל את הרחמים כו', והיינו ע"י שמשים עצמו כשיריים. וטעם הב', דהנה, המשכת י"ג מדה"ר היא ממקום נעלה ביותר, שעז"נ²⁵ כחשיכה כאורה, שלכן נמשך משם תיקון החטא כו'. אמנם, מבחי' זו יכולה להיות גם

16) שם ע' תיא (תמב).
 17) ר"ה שם, ב.
 18) ואתחנן ו, ה.
 19) ראה תו"א מקץ לט, ג ואילך.
 20) לקו"ת שה"ש כד, סע"א ואילך. וראה
 21) לקוטי לוי יצחק למאמרז"ל ס"ע קח ואילך.
 22) ראה זח"ג ז, ב. וראה לקו"ת צו יב, א.
 23) ב"ר ספי"ב.
 24) ראה זח"ג (אד"ר) קלא, ב ובביאור האריז"ל שם.
 25) תהלים קלט, יב. וראה לקו"ת צו יב, א.

גיניקה לחיצונים, ועל זה ביקש משה ונפלינו אני ועמך גו'²⁶, שתהי' ההמשכה רק לסטרא דקדושה. וזהו גם הטעם שנושא עון ועובר על פשע לשארית נחלתו דוקא, למי שמשים עצמו כשיריים, שאז ראוי הוא שיומשכו ויאירו בו י"ג מדה"ר. וטעם ג', שאע"פ שהמשכת י"ג מדה"ר מלמעלה היא באופן שאין מדקדקין כו', מ"מ, כיון שזוהי המשכה מבחי' גבוהה ביותר, יכולה ההמשכה להשאר למעלה, וכדי שתומשך ותתגלה למטה בנפש האדם, צריך האדם להיות כלי לגילוי גדול כזה, וזהו ע"י שמשים עצמו כשיריים.

ג) **והנה** כללות הענין דשארית נחלתו, שמשים עצמו כשיריים, שע"ז נעשה כלי לקבל הגילוי אור היותר נעלה דהמשכת י"ג מדה"ר, הרי זה מצד ענין הביטול, כי בחי' הביטול הוא כלי לקבל גילוי אור המשכה זו²⁷. וזהו גם משנת"ל²⁸ בענין מן המיצר גו'²⁹, שע"ז נעשה ענני במרחב י"ה²⁹, המשכת מרחב העצמי, שהענין דמן המיצר הוא ע"י הביטול דרשה בתחילתה, כדרשת חז"ל³⁰ על הפסוק³¹ מרשית (חסר כתיב) השנה, כל שנה שרשה בתחילתה מתעשרת בסופה, שישראל עושין עצמן רשין בר"ה לדבר תחנונים ותפלה, כענין שנאמר³² תחנונים ידבר רש, וכמשנת"ל²⁸ הדיוק דעושין עצמן (רשין), היינו, שבאמת אינם רשין, אלא שעושין עצמן רשין (וכמו משים עצמו כשיריים). וע"ד דרשת רז"ל³³ על הפסוק³⁴ אדם ובהמה תושיע ה', אלו בני אדם שהן ערומין בדעת ומשימין עצמן כבהמה, כפירוש רש"י: דכאי רוח, והיינו כעני שהוא נכה רוח³⁵, וכמשנת"ל בארוכה במעלת תפלת העני. וענין זה שייך במיוחד לר"ה, שבו נעשה בנין המלכות³⁶, וכמ"ש³⁷ ויבן גו' את הצלע גו', כי, ספירת המלכות לית לה מגרמה כלום³⁸, בחי' עני, וזהו שבר"ה בפרט צ"ל הענין דתפלת העני, ע"ז שעושין עצמן רשין, והיינו ע"י ההתבוננות שגם כאשר עבודתו היא בדרגא היותר נעלית, הרי כיון שלית מחשבה תפיסא בי

33) חולין ה, ב.

34) תהלים לו, ז.

35) ישעי' סו, ב.

36) ראה פע"ח שער ר"ה פ"א ואילך.

37) בראשית ב, כב. וראה פע"ח שם פ"ד.

ובכ"מ.

38) זהר ח"א קפא, א. רמט, ב. ח"ב ריח,

ב. עץ חיים שער ו (שער העקודים) פ"ה.

26) תשא לג, טז.

27) ראה גם סה"מ שם ע' תכ (תנא).

28) ד"ה מן המיצר דיום ב' דר"ה פ"ב

ואילך (לעיל ע' 4 ואילך).

29) תהלים קיח, ה.

30) ר"ה טז, ריש ע"ב.

31) עקב יא, יב.

32) משלי יח, כג.

כלל³⁹, אפילו מחשבה הקדומה דא"ק⁴⁰, ומכ"ש עבודת הנבראים, ה"ה במעמד ומצב של עניי⁴¹. וזהו"ע דמן המיצר גו', וכנ"ל שעי"ז נעשה המשכת מרחב העצמי. וכן הוא בספירת המלכות, שאף שלית לה מגרמה כלום, בחי' עני, הנה דוקא על ידה נמשכים כל הענינים כו', וכמו בענין דויבן גו' את הצלע גו', שדוקא עי"ז נעשית שלימות האדם⁴². ולהעיר, שענין זה הוא גם בכל השנה, כמובן ממארוז⁴³ שאין אדם מתפרנס (כולל גם ענין הפרנסה ברוחניות) אלא בשביל אשתו, עלי' אמרו⁴⁴ בינה יתירה ניתנה באשה יותר מבאיש (וע"ד בעטרה שעטרה לו אמו⁴⁵, בחי' המקבל דוקא). ועאכו"כ בר"ה, שאז הוא בנין המלכות.

ד) **ויש** להוסיף בביאור ענין תפלת העני, דהנה כתיב⁴⁶ תפלה לדוד הטתה הוי' אזנך ענני כי עני ואביון אני, וצריך להבין⁴⁷, למה קרא עצמו עני, הרי הי' גם חסיד, וכמ"ש לאח"ז⁴⁸ שמרה נפשי כי חסיד אני, והרי חסיד הוא היפך מדריגת העני, כי מדריגת העני היא כמארוז⁴⁹ אין עני אלא בדעת, ואילו מדריגת חסיד היא שיש לו ידיעה והשגה בענין אלקי, ואם הוא חסיד, לא יתכן שיקרא עצמו עני. אך הענין הוא, דהנה כתיב ב"פ תפלה, תפלה לעני כי יעטוף⁵⁰, ותפלה למשה איש האלקים⁵¹, ואיתא בזהר⁵², מלמד שתפלה למשה ותפלה לעני שניהם שוים. וזהו גם מ"ש⁵³ זה עני קרא והוי' שמע, דלכאורה אינו מובן, שהרי תיבת זה מיותרת, דהול"ל עני קרא וה' שמע, ולמה נאמר זה עני קרא, אלא לפי שזה קאי על משה, כמ"ש⁵⁴ כי זה משה האיש, ועז"נ זה עני קרא, דהיינו, שזה שהוא משה, היינו תפלה למשה, ועני, היינו תפלה לעני, קרא וה' שמע, ששניהם שוים ממש. ויתירה מזה איתא בזהר⁵², שתפלת העני קודמת לתפלתו של משה, וכפי שמביא ראי' מתפילין של יד ותפילין של

39) תקו"ז בהקדמה (יז, א).
 40) ראה תרו"ח תולדות קמב, ב. ובכ"מ.
 41) ראה גם ד"ה מן המיצר הנ"ל ס"ו (לעיל ע' 8 ואילך).
 42) תהלים שם, ב.
 43) ראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי דרושי חתונה ח"ב ע' תכט.
 44) ראה ב"מ נט, סע"א. יבמות סב, ב.
 45) לקו"ת ברכה ק, ב.
 46) נדה מה, ב.
 47) ש"ש ג, יא.
 48) תהלים פו, א.
 49) תהלים פו, א.
 50) תהלים פו, א.
 51) תהלים פו, א.
 52) תהלים פו, א.
 53) תהלים פו, א.
 54) תהלים פו, א.

ראש, שתפלה של יד נקראת תפלה לעני, לפי שתש"י הוא על יד כהה⁵⁵, ויד כהה לגבי יד ימין היא בחי' עני, ותפלה של ראש הוא בחי' תפלה למשה, ואעפ"כ מקדימים תפילין של יד לתפילין של ראש. ובזה יובן מה שאמר דוד הטה ה' אזנך ענני כי עני ואביון אני, דאף שהי' חסיד, שזוהי מדריגת עשיר, מ"מ, פעל בעצמו ענין הביטול לקרוא עצמו עני, כדי שיהי' אצלו העילוי דתפלה לעני.

ועד"ז מצינו גם במשה. דהנה, יש עוד פירוש במ"ש זה עני קרא גו', שקאי על משה (כנ"ל), שעם היותו בבחי' זה, בחי' עשיר, מ"מ קורא עצמו עני, והיינו מצד גודל ענוותנותו, כמ"ש⁵⁶ והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה. וכפי שמבאר רבינו הזקן בד"ה ויספו עניים בהוי' שמחה⁵⁷, שעיקר הענוה היא שלא ירגיש במעלת עצמו כלל בכל אשר הוא עושה טוב כו', כאשר יתבונן, שמה שהוא מאמין בה' אחד ואחוז וקשור בה' בחבלי עבותות אהבה⁵⁸ וכו', אין זה באופן שהגיע לזה בכח עצמו, אלא באופן של ירושה כו', ועי"ז יוכל להיות עניו מכל האדם, אפילו מנכרי. ולכן אין זה בסתירה לכך שידוע את מעלותיו, וכמו במשה רבינו, שבודאי ידע כל מעלותיו, החל מהמעלה שמה קיבל תורה מסיני⁵⁹, אלא שידע שכל עניני מעלותיו הם מה שניתנו לו מלמעלה, ואילו היו נותנים כחות אלו לאדם אחר, הי' ג"כ במעלה ומדריגה זו, ואפשר הי' מגיע למעלה יותר⁶⁰. וזהו מ"ש במשה זה עני קרא (ודוקא עי"ז) והוי' שמע, והיינו מצד מעלת הביטול שבתפלת העני, שלכן מתעלית ומתקבלת על ידה גם תפלת העשיר.

ה) אמנם הביטול דעני כפי שהוא באופן שישראל עושין עצמן רשין (היינו, שבאמת אינם רשין, ורק עושין עצמן רשין, עי"ז שמשים עצמו כשיריים), אינו ביטול בעצם, כי אם ביטול שבא ע"י התבוננות כו'. אך ישנו אופן נעלה יותר בביטול העני, כמו בעני כפשוטו שאינו זקוק להתבוננות כו', וכפי שמבאר אדמו"ר האמצעי⁶¹ שכשנזכר העני ואביון על רוב דוחקו כו' יבכה במר נפשו תיכף כו'. ולכאורה, איך שייך ביטול זה אצל מי שהוא עשיר בעצם, כמו משה ודוד.

55) מנחות לו, ב.
56) בהעלותך יב, ג.
57) מאמרי אדה"ו תקס"ב ח"א ע' נא. וראה גם ד"ה שיר השירים תשכ"ה (סה"מ תשכ"ה ע' רכב ואילך).
58) ראה סה"מ תרס"ה ע' ריט. תרצ"ז ע' 297 ואילך. השי"ת ע' 236. וראה לקו"ש חיי"ג ע' 30.
59) רכב ואילך.
60) דרך חיים ע' 10.
61) ע"פ הושע יא, ד.

ריש לומר בדרך אפשר, שזהו מ"ש בפרשתנו⁶² וילך משה גו' ויאמר גו' בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבוא, מלמד שנסתמו ממנו מסורות ומעיינות החכמה⁶³, ומובן, שכאשר נסתמו ממנו כו', אזי לא הוצרך לעשות עצמו כעני (זה עני קרא) מצד ענוותנותו, ע"י ההתבוננות הנ"ל שאילו היו נותנים כחות כאלו לאדם אחר אפשר שהי' מגיע למעלה יותר, אלא נעשה במעמד ומצב של עני ממש שאינו זקוק להתבוננות כלל, ומיד בכה יבכה כו'. ועפ"ז יובן גם הידוע שלאחרי שבמשך כל ימי חייו השיג משה רבינו רק מ"ט שערי בינה (חמישים חסר אחת)⁶⁴, הנה ביום הסתלקותו השיג גם שער הנו"ן דבינה, כתורת המגיד⁶⁵ בפירוש הכתוב⁶⁶ ויעל משה גו' אל הר נבו, שנבו היינו נו"ן בו⁶⁷, ולכאורה, איך מתאים ענין זה עם האמור שביום הסתלקותו נסתמו ממנו מסורות ומעיינות החכמה, דכיון שנסתמו ממנו כו', איך הי' יכול להשיג שער הנו"ן דבינה. אך הענין הוא⁶⁸, שהיא הנותנת, שכאשר נסתמו ממנו מסורות ומעיינות החכמה, נעשה אצלו מעמד ומצב של מיצר ממש (ולא רק באופן שע"י ההתבוננות בא להכרה שגם העבודה היותר נעלית היא עדיין בבחי' מיצר, שזהו כמו בכ"ף הדמיון בלבד⁶⁹), ואז היתה אצלו תפלת העני ממש, ועי"ז בא למרחב האמיתי, שבסוף היום זכה לגילוי שער הנו"ן דבינה.

ועד"ז בנוגע לדוד, דמשנת"ל שאמר הטה הוי' אזנך ענני כי עני ואביון אני, וביחד עם זה אמר שמרה נפשי כי חסיד אני, והיינו, שעם היותו חסיד, במדריגת עשיר, עשה עצמו כעני כו', הנה ענין זה הי' בזמן שישב על כסא מלכותו וכו', אבל מלבד זה הי' אצלו גם מעמד ומצב של עני כפשוטו, והיינו בהיותו במדבר יהודה⁷⁰, שאז אמר כי גרשוני מהסתפח בנחלת ה'⁷¹, ולכן נעשה אצלו מעמד ומצב דצמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ צי' ועיף בלי מים⁷², שזהו מעמד ומצב של מיצר ממש, ודוקא עי"ז הגיע למרחב האמיתי. ועז"נ⁷³ כן בקודש חזיתך,

62) וילך לא, א-ב.
 63) פרש"י עה"פ (נתבאר בארוכה בהתוועדות – לקו"ש חכ"ט ע' 189 ואילך).
 64) ר"ה כא, ב. נדרים לח, א.
 65) לקו"ת במדבר יב, א ואילך.
 66) ברכה לד, א.
 67) ראה ספר הליקוטים להאריז"ל ואתחנן ג, כו.
 68) ראה גם מאור עינים ריש פרשתנו.
 69) ראה גם ד"ה מן המיצר הנ"ל פ"ו (לעיל ע' 9).
 70) תהלים סג, א.
 71) שמואל-א כו, יט.
 72) תהלים שם, ב.
 73) שם, ג.

הלואי בקודש חזיתך⁷⁴, שגם כאשר נמצאים בקודש, שאז ענין העניות הוא רק באופן שעושה עצמו כעני ע"י ההתבוננות כו', יהי ענין הצמאון כו' באותו אופן כמו בשעה שנמצאים במעמד ומצב של עני ממש.

ו) ומזה מובן גם בנוגע לענין דמשים עצמו כשיריים, שיש אופן שלא זו בלבד שדמשים עצמו כשיריים, בכ"ף הדמיון, אלא שהוא בבחי' שיריים ממש. ויש לומר, שזוהי המעלה דשבת שובה לגבי ימי החול דעשי"ת. דהנה, משנת"ל (ס"ב) שיש ג' טעמים בהצורך להיות משים עצמו כשיריים, הרי זה רק בימות החול, משא"כ ביום השבת, לא שייך טעם הב' דשליטת יניקת החיצונים, כיון שבשבת אין מקום ליניקת החיצונים, וכידוע⁷⁵ בענין פרש חגיכם⁷⁶, ולא פרש שבתכם⁷⁷, שלכן מצוה לענג את השבת בעונג אכילה ושתי⁷⁸, ובענין של מצוה לא שייך פרש. וכמו"כ לא שייך בשבת טעם הא', שהמשכת י"ג מדה"ר היא באופן שיש קצת מדה"ד, אלא שהרחמים גוברים, שהרי כל דינין מתעברין מינה כו'⁷⁹. וא"כ, הצורך בענין דמשים עצמו כשיריים ביום השבת הוא רק מצד טעם הג', כדי שהמשכה היותר נעלית די"ג מדה"ר תומשך ותתגלה בנפש האדם. והענין בזה, שהמשכת י"ג מדה"ר יכולה להיות גם בבחי' מקיף בלבד, כמו נחלה עבר על נפשנו⁸⁰, היינו, שהנחלה וההמשכה (נחל מלשון המשכה) באה בבחי' מקיף בלבד, ואינה נכנסת בפנימיות הלב כו'⁸¹, וכדי שתומשך בפנימיות הלב, הרי זה עי"ז שדמשים עצמו כשיריים. וכיון שהצורך בענין דמשים עצמו כשיריים ביום השבת הוא רק כדי שתהי' ההמשכה בפנימיות, הרי מובן שהענין דמשים עצמו כשיריים גופא צריך להיות בפנימיות, היינו, לא רק שדמשים את עצמו כשיריים, אלא באופן שהוא בבחי' שיריים ממש. וענין זה נפעל בשבת שובה, שהוא יום השבת שמוכרח להיות בשבעת הימים שבין ר"ה ויוהכ"פ (שהרי אי אפשר לשבעה ימים ללא יום השבת), שכוללים את כל שבעת ימי השבוע, ובהם נעשה התשובה והתיקון דכל ימי השבוע במשך השבועות של כל השנה⁸², וכיון שכללות ענין השבת קשור עם ענין

78) ראה רמב"ם הל' שבת פ"ל ה"א. ה"ז.

79) זח"ב קלה, ב.

80) תהלים קכד, ד.

81) לקו"ת דרושים לר"ה סב, ב.

82) ראה סידור האריז"ל (להר"ש מרשקוב)

סדר עשי"ת. פע"ח שער תפלות ר"ה ספ"ו.

74) סה"מ תרפ"ט ע' 215. וש"נ. וראה

כתר שם טוב בהוספות סימן סד. וש"נ.

75) ראה תו"א ר"פ חיי שרה (טו, ג).

ובכ"מ.

76) מלאכי ב, ג.

77) זח"ב פח, ב.

התשובה, כידוע ששבת אותיות תש"ב⁸³, הרי מובן, שענינו של שבת שובה (שבו נעשית התשובה והתיקון על כל השבתות של כל השנה) הוא המדרגה היותר נעלית שבענין התשובה, וכמבואר בתניא⁸⁴ שכללות התשובה דיום השבת היא תשובה עילאה, ועאכו"כ התשובה דשבת שובה. וכידוע⁸⁵ שיש בתשובה ריבוי מדרגות, ולכן גם לאחרי שכבר עשה תשובה נכונה, הנה דוקא כשמתעלה לדרגא נעלית יותר, כאפט ער זיך שנמצא במעמד ומצב הדורש ענין התשובה. וכידוע הביאור⁸⁶ במה שתיקנו לומר סלח לנו כי חטאנו בתפלת שמונה עשרה (ועד"ז אמירת תחנון לאחרי שמו"ע) דוקא, דלכאורה הי' מהנכון לומר זה קודם התפלה, שקודם שיתחיל להתפלל יתודה על חטאיו, אך הענין הוא, דהנה קודם התפלה דרך איש ישר בעיניו⁸⁷, שמאחר שאינו עושה עבירה בפ"מ ומקיים ג"כ מצוות, נחשב בעיני עצמו לצדיק גמור. אבל ע"י התפלה, כאשר הולך ומתעלה מדרגא לדרגא בד' השליכות דסולם התפלה, עד שמגיע לשמו"ע, כעבדא קמי מרי⁸⁸, אזי רואה איך שהוא רחוק מאלקות בתכלית הריחוק, וכמו העני שביתו ריקם מכל, כך הוא ריקם מבחי' המשכת אלקות בנפשו, ולכן אומר סלח לנו כי חטאנו. ועד"ז מובן בנוגע לשבת שובה, שכיון שעבודת התשובה היא במדרגה היותר נעלית, אזי גם הענין דמשים עצמו כשיריים הוא באופן נעלה יותר, שלא זו בלבד שמשים את עצמו כשיריים, אלא באופן שהוא בבחי' שיריים ממש.

ז) **וזהו** שובה ישראל וגו', וזהו מה שאומרים בהפטרה דשבת שובה, לאחרי שכבר היתה העבודה דחודש אלול, ימי הסליחות ור"ה, ונמצאים כבר במדרגה נעלית, בחי' ישראל, שבה לא שייך ענין של עון ממש, כי אם כשלון בלבד (כי כשלת גו'), ומ"מ צ"ל שובה ישראל, ואדרבה, בגלל שנמצא במדרגה נעלית יותר, ה"ה בא לידי הכרה שהוא במצב דכשלת בעונך, כיון שמרגיש יותר את הריחוק מאלקות כו', כנ"ל. וזהו גם מ"ש שובה ישראל עד הוי' אלקיך, עד דייקא, שהוא לשון נצחיות⁸⁹, וכמו אני הוי' לא שניתיו⁹⁰, ועד הוי' אלקיך, שהוי' יהי' אלקיך⁹¹,

תקעו הנ"ל (סה"מ תרכ"ז ע' תב) (תלג). ובכ"מ.

87) משלי כו, ב.

88) שבת י, א.

89) ראה גם לקו"ת שם סז, ג.

90) מלאכי ג, ו.

91) לקו"ת שם סה, א.

83) תורת נתן למהר"ן שפירא [צפת,

תרמ"ה; ירושלים, תשל"א (גב, סע"א)] בסופו.

יפ"ת לב"ר ספכ"ב. תניא אגה"ת ספ"י.

84) אגה"ת שם.

85) ראה גם תניא פכ"ט (לו, ב).

86) לקו"ת דרושי שבת שובה סה, ג. ד"ה

ואז דוקא בא לידי הכרה דכשלת בעונך⁹². וכיון שזוהי מדריגה היותר נעלית בתשובה, הרי מובן שלא שייך בה ענין הוידוי למחות גוף הקליפה, שכל זה נתתקן כבר ע"י התשובה בדרגות שלפנ"ז, ואילו תשובה זו עיקרה בעומק פנימיות הלב כו'. ומ"מ נאמר קחו עמכם דברים, כי, לבא פליג לכל שייפין⁹³, שנמשך מפנימיות הלב עד לעבודה בפועל ממש, ועד שגם בעולם נמשכת בחי' אני הוי' לא שנית, שזהו ע"י הדיבור (דברים), שענינו הוא כמ"ש⁹⁴ בדבר מלך שלטון, לפעול שתהי' מלכותו בכל משלה⁹⁵, באופן של ממשלה שהיא בעל כרחם⁹⁶, והרי ענין השלטון וממשלה הוא (לא בשביל ישראל, עליהם נאמר⁹⁷ ומלכותו ברצון קיבלו עליהם, אלא) כאשר צריך לפעול הענין דאמר מלכא עקר טורא⁹⁸, החל מהיצה"ר שנדמה להם כהר⁹⁹, והיינו, שתהי' התגלות מלכותו ית' בעולם, ע"י עבודת האדם בגילוי אור א"ס ב"ה על נפשו, ועי"ז נמשך גם כל המצטרך לו על כל השנה כולה, שתהי' אַ לעבעדיקער יאָר און אַ געזונטער יאָר, בבני חיי ומזוני רויחי.



<p>(95) תהלים קג, יט. (96) ראה לקו"ת דרושים לר"ה נה, ב. (97) בתפלת ערבית. (98) ב"ב ג, ב. וש"נ. (99) סוכה נב, א.</p>	<p>(92) ראה גם סד"ה שובה ישראל תש"ד (סה"מ תש"ד ע' 21). (93) ראה זהר ח"ב קנג, א. ח"ג קסא, ב. רכא, ב (ברע"מ). רלב, א (ברע"מ). (94) קהלת ח, ד (ושם: באשר דבר).</p>
---	---